

Paweł Levchuk

9

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

JAKO DRUGIEGO
JĘZYKA OBCEGO
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Program nauczania
języka ukraińskiego
jako drugiego języka obcego
w szkole podstawowej

Nowe w Glottodydaktyce

Studia lingwistyczne
i pedagogiczne

nr 9

Redaktor naukowy serii:

Przemysław E. Gębał

Rada naukowa serii:

prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz

dr hab. Krystyna Błeszyńska, prof. SGGW

dr hab. Beata Piłula, prof. PŚ

Paweł Levchuk

Program nauczania
języka ukraińskiego
jako drugiego języka obcego
w szkole podstawowej

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

Kraków 2025

Paweł Levchuk

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk

 <https://orcid.org/0000-0001-7865-6833>

 p.levchuk@ispan.edu.pl

© Copyright by Paweł Levchuk & Księgarnia Akademicka, 2025

Recenzent

prof. Yaroslav Polishchuk

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Nowakowska

Projekt okładki

Marta Jaszczuk

ISBN 978-83-8368-313-3 (druk)

ISBN 978-83-8368-314-0 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383683140>

Na okładce wykorzystano fragment lekcji języka ukraińskiego przeprowadzonej przez Julię Vrublevską w krakowskiej szkole.

Publikacja dofinansowana przez Artura Bagliuka, dyrektora przedstawicielstwa Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej w Krakowie.

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Dla śp. Profesora Władysława Miodunki – mojego Mentora –
który wierzył, że każdy język niesie w sobie godność narodu,
a język ukraiński zasługuje na pełne uznanie.
Z głębokim szacunkiem i wdzięcznością dedykuję Mu tę pracę.

Spis treści

1. Informacje wstępne	9
1.1. Metryczka programu	9
1.2. Adresaci programu	10
1.3. Kto może być nauczycielem języka ukraińskiego?	11
2. Wyróżniki programu	13
3. Cele kształcenia – podstawa programowa	15
3.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne	20
3.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe	20
4. Wymagania organizacyjne i kadrowe	23
5. Warunki i sposoby realizacji	24
6. Modyfikacja programu	26
7. Procedury osiągnięcia celów (szczegółowe)	28
8. Rozpisanie efektów kształcenia dla klas VII i VIII	31
8.1. Klasa VII (pierwszy rok nauki języka ukraińskiego jako drugiego języka obcego)	31
8.2. Klasa VIII (drugi rok nauki)	32
8.3. Działania językowe ucznia	33
9. Katalog tematyczny	35
10. Katalog gramatyczny	38
11. Rozkład materiału	43
12. Ewaluacja nauczania	47
Autoewaluacja	52
13. Ocenianie. Ocena końcowa	56
14. Aneks	58
15. Podręczniki	68
16. Platformy e-learningowe	70

17. Akty prawne	71
18. Bibliografia	72
19. Streszczenie	74
20. Summary	75

1. Informacje wstępne

1.1. Metryczka programu

We wrześniu 2024 roku Ukraina w reprezentacji Narodowej Komisji ds. Standardów Języka Państwowego została członkiem ALTE (Association of Language Testers in Europe), co umożliwiło nauczanie i testowanie znajomości języka ukraińskiego według standardów europejskich. Język ukraiński jest obecny w polskiej przestrzeni publicznej już od dłuższego czasu (por. Levchuk 2021), natomiast od końca lutego 2022 roku można zaobserwować wzrost zainteresowania nauką języka ukraińskiego jako obcego (por. Levchuk 2023), który jest interpretowany jako swoista odpowiedź na pełnoskalową agresję rosyjską na Ukrainę. Niniejszy program jest przeznaczony do nauki języka ukraińskiego jako drugiego języka obcego w szkole podstawowej (w klasach VII-VIII) i odpowiada Rozporządzeniu Ministra Edukacji z 20 maja 2024 roku w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, załącznik nr 1 (Dz.U. 2024 r. poz. 781). Program uwzględnia także wytyczne Rady Europy zawarte w *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego. Uczenie się, nauczanie, ocenianie* (ESOKJ) na poziomie A1, w którym rozpisano poziomy biegłości językowej, oraz w dokumencie *Common European Framework of Reference for Languages (Companion Volume)*. Ponadto uwzględnia poziomy nauczania zawarte w dokumentach Narodowej Komisji ds. Standardów Języka Państwowego (Стандарт 2024). Program zawiera elementy wymagane dla tego typu dokumentów (por. Gębał, Miodunka 2020: 362-363) oraz zawiera aneks i wykaz proponowanych podręczników (por. Janowska 2010: 23).

1.2. Adresaci programu

Program skierowany jest do nauczycieli języka ukraińskiego pracujących w szkołach podstawowych, posiadających kwalifikacje zgodne z odpowiednim rozporządzeniem Ministerstwa Edukacji i Nauki (MEiN). Jego celem jest zapoznanie nauczycieli z materiałem przeznaczonym do nauczania języka ukraińskiego na II etapie edukacyjnym dla uczniów rozpoczynających naukę. Program pokazuje również, w jaki sposób osiągać ogólne i szczegółowe cele edukacyjne.

Ponadto oferuje wsparcie w opracowywaniu metod organizacji procesu nauczania, dostosowanych do specyfiki danej klasy, a także indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Nauczyciele znajdą w nim również praktyczne wskazówki dotyczące stosowania różnych metod i technik dydaktycznych, wykorzystywania rozmaitych form pracy, monitorowania postępów uczniów, diagnozowania ich osiągnięć oraz rozwijania ich samodzielności i motywacji do nauki na każdym etapie edukacji.

Program jest także skierowany do uczniów oraz ich rodziców. Zawiera opis ogólnych i szczegółowych celów nauczania języka ukraińskiego, a także przedstawia zakres treści programowych i standardy osiągnięć, co powinno znacząco wesprzeć skuteczną naukę języka.

Program stwarza również nauczycielom języka ukraińskiego możliwość rozwoju zawodowego poprzez doskonalenie kompetencji językowych oraz pogłębianie wiedzy z zakresu lingwistyki, realioznawstwa i kultury.

Podziękowania

Składam serdeczne podziękowania Zastępczyni Szefa Kancelarii Prezydenta Ukrainy **pani Irynie Vereshchuk** za wsparcie inicjatywy publikacji programu oraz idei wprowadzenia nauki języka ukraińskiego

jako obcego w polskich szkołach. Bez zaangażowania Pani Premier ten pomysł mógł się spotkać z niepowodzeniem.

Dziękuję również III Sekretarzowi Ambasady Ukrainy w Polsce **panu Vasyłowi Melnychukowi**, który czuwał nad formalną oraz promocyjną stroną tego przedsięwzięcia.

Wydanie i druk niniejszej publikacji zostały sfinansowane dzięki osobistemu wsparciu **pana Artura Bagliuka**, dyrektora przedstawicielstwa Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej w Krakowie, jako wkład w rozwój edukacji i integracji polsko-ukraińskiej, za co składam serdeczne podziękowania.

Dziękuję recenzentowi – prof. Yaroslavowi Polishchukowi z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu za uwagi i komentarze, które przyczyniły się do podniesienia jakości tej pracy. Dziękuję także za wsparcie prof. Przemysławowi Gębalowi z Uniwersytetu Gdańskiego – redaktorowi serii, w której ukazuje się publikacja. Dziękuję za czuwanie nad obecnością niezbędnych treści pani prof. Małgorzacie Pamule-Behrens z Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Przygotowując program, zwracałem się z prośbą o konsultacje i dodatkowe rozmowy do glottodydaktyków języka ukraińskiego oraz języka polskiego. Dlatego proszę, aby moje serdeczne podziękowania zechciały przyjąć: dr Oksana Turkevych z Uniwersytetu w Ratyzbonie, dr Olesya Palinska z Uniwersytetu w Oldenburgu, dr Olha Shevchuk-Kliuzheva z Uniwersytetu Borysa Grinchenki w Kijowie, dr Anna Mikulska z Uniwersytetu Paryskiego (Sorbona) oraz mgr Monika Stąpor z Uniwersytetu Metropolitalnego w Oslo.

1.3. Kto może być nauczycielem języka ukraińskiego?

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z 14 września 2023 roku w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2023, poz. 2102) kwalifikacje do nauczania języka ukraińskiego w szkole podstawowej ma osoba, która:

- ukończyła studia magisterskie na kierunku filologia ukraińska lub lingwistyka stosowana w zakresie języka ukraińskiego oraz ma przygotowanie pedagogiczne lub
- ukończyła studia pierwszego stopnia na kierunku filologia ukraińska lub lingwistyka stosowana w zakresie języka ukraińskiego oraz ma przygotowanie pedagogiczne, lub
- ukończyła nauczycielskie kolegium języków obcych w zakresie języka ukraińskiego, lub
- ukończyła studia wyższe na dowolnym kierunku (specjalności), legitymuje się świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z języka ukraińskiego stopnia II, lub
- ukończyła studia wyższe na dowolnym kierunku (specjalności), legitymuje się świadectwem znajomości języka ukraińskiego w stopniu zaawansowanym lub biegłym oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
- ukończyła studia wyższe na dowolnym kierunku (specjalności) w Ukrainie (w kraju, w którym ten język jest językiem urzędowym) oraz ma przygotowanie pedagogiczne.

2. Wyróżniki programu

- Program został opracowany zgodnie z wymaganiami polskiej podstawy programowej dla drugiego języka obcego oraz z poziomem A1 według ESOKJ.
- Uwzględnia kontekst migracyjny i międzykulturowy – język ukraiński jako nośnik godności, tożsamości i integracji.
- Łączy podejście komunikacyjne z nauczaniem kultury, realiów oraz strategii uczenia się.
- Oparty jest na różnorodnych metodach pracy (drama językowa, praca projektowa, portfolio, media autentyczne).
- Jest elastyczny i otwarty na potrzeby klas zróżnicowanych pod względem językowym i kulturowym.
- Zawiera kompletne zestawienie tematów, struktur gramatycznych i leksykalnych, a także matryce oceniania i propozycje podręczników.

Zachęcanie nauczycieli języków obcych do przechodzenia z podejścia komunikacyjnego do podejścia ukierunkowanego na działanie stanowi fundament współczesnej dydaktyki języków obcych. W tym modelu nauczania kluczową rolę odgrywa uczeń – uczestnik działań językowych podejmowanych w określonym kontekście społecznym (Gębał 2019: 138). Język traktowany jest przede wszystkim jako narzędzie umożliwiające realizację konkretnych celów – służy do działania, a nie tylko do opisywania rzeczywistości (Miodunka 2013: 80). W centrum tego podejścia znajduje się aktywne uczestnictwo ucznia w życiu społecznym (Janowska, Plak 2021: 44).

Rozwijanie kompetencji językowych odbywa się poprzez praktyczne działanie i kontakt z językiem jako środkiem do osiągnięcia celów

komunikacyjnych. Zadania mają więc charakter funkcjonalny – są osadzone w rzeczywistości i ukierunkowane na efektywną komunikację (Gębał 2019: 141). Uczenie się staje się tu procesem społecznym, który wymaga współpracy, wspólnego tworzenia znaczeń i działania w grupie (Gębał 2019: 143), co jest zgodne zarówno z ideą projektów edukacyjnych prof. Władysława T. Miodunki, jak i konstruktywizmem prof. Iwony Janowskiej.

Istotną cechą działania językowego jest jego refleksyjność i strategiczność – uczeń nie tylko komunikuje się, lecz także planuje, obserwuje i ocenia własne działania językowe, co wpływa na rozwój autonomii i świadomości językowej (Gębał 2019: 140; Janowska, Plak 2021: 39). Jednostka dydaktyczna oparta jest na zadaniach – od prostych mikro-zadań po złożone projekty – które są osadzone w kontekście społecznym i mają wartość praktyczną (Gębał 2019: 144).

Taki model nauczania silnie wpisuje się w kontekst europejski, w którym język postrzegany jest jako środek uczestnictwa w społeczeństwie wielojęzycznym i wielokulturowym. Zadania dydaktyczne powinny więc nie tylko być realistyczne, lecz także odzwierciedlać różnorodność językową i kulturową (Gębał 2019: 177).

3. Cele kształcenia – podstawa programowa

Podstawa programowa – wersja II.2. Język obcy nowożytny nauczany jako drugi (II etap edukacyjny, klasy VII i VIII).

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Znajomość środków językowych. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także bardzo proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne oraz pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń aktywnie uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatny do sytuacji komunikacyjnej; ustnie lub pisemnie w formie bardzo prostego tekstu w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

- I. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
 1. człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
 2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
 3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły);
 4. praca (np. popularne zawody, miejsca pracy);
 5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny, święta);
 6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne);
 7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług);
 8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki);
 9. kultura (np. uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, tradycje i zwyczaje);
 10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu);
 11. zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
 12. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).
- II. Uczeń rozumie bardzo proste wyrażenie artykułowane wypowiedzi ustne w standardowej odmianie języka (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia):
 1. reaguje na polecenia;
 2. określa główną myśl wypowiedzi;